

LEGE nr. 282 din 24 octombrie 2007
pentru ratificarea Cartei europene a limbilor regionale
sau minoritare, adoptată la Strasbourg la 5 noiembrie
1992

EMITENT: PARLAMENTUL

PUBLICAT ÎN: MONITORUL OFICIAL nr. 752 din 6 noiembrie
2007

Parlamentul României adoptă prezenta lege.

ART. 1

Se ratifică Carta europeană a limbilor regionale sau minoritare, adoptată la Strasbourg la 5 noiembrie 1992, denumită în continuare Carta.

ART. 2

Prevederile Cartei se aplică următoarelor limbi minoritare folosite pe teritoriul României:

- a) limba albaneză;
- b) limba armeană;
- c) limba bulgară;
- d) limba cehă;
- e) limba croată;
- f) limba germană;
- g) limba greacă;
- h) limba italiană;
- i) limba idiș;
- j) limba macedoneană;
- k) limba maghiară;
- l) limba poloneză;
- m) limba romani;
- n) limba rusă;
- o) limba ruteană;
- p) limba sârbă;
- q) limba slovacă;
- r) limba tătară;
- s) limba turcă;
- ș) limba ucraineană.

ART. 3

În înțelesul prezentei legi, limbile minoritare sau regionale sunt limbile minorităților naționale.

ART. 4

Potrivit prevederilor art. 2 paragraful 1 din Cartă, dispozițiile părții a II-a din Cartă se aplică pentru următoarele limbi minoritare sau regionale:

- a) limba albaneză;
- b) limba armeană;
- c) limba greacă;
- d) limba italiană;
- e) limba idiș;
- f) limba macedoneană;
- g) limba poloneză;
- h) limba romani;
- i) limba ruteană;
- j) limba tătară.

ART. 5

Potrivit prevederilor art. 2 paragraful 2 și ale art. 3 paragraful 1 din Cartă, următoarele prevederi cuprinse în partea a III-a din Cartă se vor aplica limbilor minorităților naționale de mai jos:

- a) limba bulgară:
 - * articolul 8 - Învățământ:
 - paragraful 1 subparagrafele a) (ii), b) (ii), c) (iii), d) (iv), e) (ii), g), h), i);
 - paragraful 2;
 - * articolul 9 - Justiția:
 - paragraful 1 subparagrafele a) (ii), a) (iii), b) (ii), b) (iii), c) (ii), c) (iii), d);
 - paragraful 2 subparagraful a);
 - paragraful 3.
 - * articolul 10 - Autoritățile administrative și serviciile publice:
 - paragraful 1 subparagrafele a) (ii), a) (iii), a) (iv), a) (v);
 - paragraful 2 subparagrafele b), c), d), e), f), g);
 - paragraful 3 subparagrafele a), b), c);
 - paragraful 4 subparagrafele b), c);
 - paragraful 5;
 - * articolul 11 - Mijloace de comunicare:
 - paragraful 1 subparagrafele a) (iii), b) (ii), c) (ii), d), e) (i), g);
 - paragraful 2;

- paragraful 3;
- * articolul 12 - Activități și facilități culturale:
 - paragraful 1;
 - paragraful 2;
 - paragraful 3;
- * articolul 13 - Viața economică și socială:
 - paragraful 1 subparagrafele a), b);
- * articolul 14 - Schimburi transfrontaliere:
 - paragraful a);
 - paragraful b);
- b) limba cehă:
 - * articolul 8 - Învățământ:
 - paragraful 1 subparagrafele a) (ii), b) (ii), c) (iii), d) (iv), g), i);
 - paragraful 2;
 - * articolul 9 - Justiția:
 - paragraful 1 subparagrafele a) (ii), a) (iii), b) (ii), b) (iii), c) (ii), c) (iii), d);
 - paragraful 2 subparagraful a);
 - paragraful 3;
 - * articolul 10 - Autoritățile administrative și serviciile publice:
 - paragraful 1 subparagrafele a) (ii), a) (iii), a) (iv), a) (v);
 - paragraful 2 subparagrafele b), c), d), e), f), g);
 - paragraful 3 subparagrafele a), b), c);
 - paragraful 4 subparagrafele b), c);
 - paragraful 5;
 - * articolul 11 - Mijloace de comunicare:
 - paragraful 1 subparagrafele a) (iii), b) (ii), c) (ii), d), e) (i), g);
 - paragraful 2;
 - paragraful 3;
 - * articolul 12 - Activități și facilități culturale:
 - paragraful 1;
 - paragraful 2;
 - paragraful 3;
 - * articolul 13 - Viața economică și socială:
 - paragraful 1 subparagrafele a), b);
 - * articolul 14 - Schimburi transfrontaliere:
 - paragraful a);
 - paragraful b);
- c) limba croată:

- * articolul 8 - Învățământ:
 - paragraful 1 subparagrafele a) (i), b) (i), c) (ii), e) (iii), g), h), i);
 - paragraful 2;
- * articolul 9 - Justiția:
 - paragraful 1 subparagrafele a) (ii), a) (iii), b) (ii), b) (iii), c) (ii), c) (iii), d);
 - paragraful 2 subparagraful a);
 - paragraful 3;
- * articolul 10 - Autoritățile administrative și serviciile publice:
 - paragraful 1 subparagrafele a) (ii), a) (iii), a) (iv), a) (v);
 - paragraful 2 subparagrafele b), d), f), g);
 - paragraful 3 subparagrafele a), b);
 - paragraful 4 subparagrafele b), c);
 - paragraful 5;
- * articolul 11 - Mijloace de comunicare:
 - paragraful 1 subparagrafele a) (iii), c) (ii), d), e) (i), g);
 - paragraful 2;
- * articolul 12 - Activități și facilități culturale:
 - paragraful 1;
 - paragraful 2;
 - paragraful 3;
- * articolul 13 - Viața economică și socială:
 - paragraful 1 subparagrafele a), b);
- * articolul 14 - Schimburi transfrontaliere:
 - paragraful a);
 - paragraful b);
- d) limba germană:
 - * articolul 8 - Învățământ:
 - paragraful 1 subparagrafele a) (i), b) (i), c) (i), d) (i), e) (i), f) (iii), g), h), i);
 - paragraful 2;
 - * articolul 9 - Justiția:
 - paragraful 1 subparagrafele a) (ii), a) (iii), b) (ii), b) (iii), c) (ii), c) (iii), d);
 - paragraful 2 subparagraful a);
 - paragraful 3;
 - * articolul 10 - Autoritățile administrative și serviciile publice:
 - paragraful 1 subparagrafele a) (ii), a) (iii), a) (iv), a) (v), b), c);
 - paragraful 2 subparagrafele b), c), d), e), f), g);

- paragraful 3 subparagrafele a), b), c);
- paragraful 4 subparagrafele b), c);
- paragraful 5;
- * articolul 11 - Mijloace de comunicare:
- paragraful 1 subparagrafele a) (iii), b) (ii), d), e) (i), f) (i), g);
- paragraful 2;
- paragraful 3;
- * articolul 12 - Activități și facilități culturale:
- paragraful 1;
- paragraful 2;
- paragraful 3;
- * articolul 13 - Viața economică și socială:
- paragraful 1 subparagrafele a), b), c);
- paragraful 2 subparagrafele c), d), e);
- * articolul 14 - Schimburi transfrontaliere:
- paragraful a);
- paragraful b);
- e) limba maghiară:
- * articolul 8 - Învățământ:
- paragraful 1 subparagrafele a) (i), b) (i), c) (i), d) (i), e) (i), f) (i), g), h), i);
- paragraful 2;
- * articolul 9 - Justiția:
- paragraful 1 subparagrafele a) (ii), a) (iii), b) (ii), b) (iii), c) (ii), c) (iii), d);
- paragraful 2 subparagraful a);
- paragraful 3;
- * articolul 10 - Autoritățile administrative și serviciile publice:
- paragraful 1 subparagrafele a) (ii), a) (iii), a) (iv), a) (v), b), c);
- paragraful 2 subparagrafele b), c), d), e), f), g);
- paragraful 3;
- paragraful 4 subparagrafele b), c);
- paragraful 5;
- * articolul 11 - Mijloace de comunicare:
- paragraful 1 subparagrafele a) (ii), b) (i), c) (i), d), e) (i), f) (i), g);
- paragraful 2;
- paragraful 3;
- * articolul 12 - Activități și facilități culturale:

- paragraful 1;
- paragraful 2;
- paragraful 3;
- * articolul 13 - Viața economică și socială:
 - paragraful 1;
 - paragraful 2 subparagrafele c), d), e);
- * articolul 14 - Schimburi transfrontaliere:
 - paragraful a);
 - paragraful b);
- f) limba rusă:
 - * articolul 8 - Învățământ:
 - paragraful 1 subparagrafele a) (iii), b) (iii), c) (iii), d) (iv), e) (ii), f) (iii), g), h), i);
 - paragraful 2;
 - * articolul 9 - Justiția:
 - paragraful 1 subparagrafele a) (ii), a) (iii), b) (ii), b) (iii), c) (ii), c) (iii), d);
 - paragraful 2 subparagraful a);
 - paragraful 3;
 - * articolul 10 - Autoritățile administrative și serviciile publice:
 - paragraful 1 subparagrafele a) (ii), a) (iii), a) (iv), a) (v);
 - paragraful 2 subparagrafele b), d), f), g);
 - paragraful 3 subparagrafele a), b);
 - paragraful 4 subparagrafele b), c);
 - paragraful 5;
 - * articolul 11 - Mijloace de comunicare:
 - paragraful 1 subparagrafele a) (iii), b) (ii), c) (ii), d), e) (i), g);
 - paragraful 2;
 - paragraful 3;
 - * articolul 12 - Activități și facilități culturale:
 - paragraful 1;
 - paragraful 2;
 - paragraful 3;
 - * articolul 13 - Viața economică și socială:
 - paragraful 1 subparagrafele a), b);
 - * articolul 14 - Schimburi transfrontaliere:
 - paragraful a);
 - paragraful b);
- g) limba sârbă:
 - * articolul 8 - Învățământ:

- paragraful 1 subparagrafele a) (ii), b) (i), c) (i), d) (iv), e) (ii), g), h), i);
- * articolul 9 - Justiția:
 - paragraful 1 subparagrafele a) (ii), a) (iii), b) (ii), b) (iii), c) (ii), c) (iii), d);
 - paragraful 2 subparagraful a);
 - paragraful 3;
- * articolul 10 - Autoritățile administrative și serviciile publice:
 - paragraful 1 subparagrafele a) (ii), a) (iii), a) (iv), a) (v);
 - paragraful 2 subparagrafele b), d), f), g);
 - paragraful 3 subparagrafele a), b);
 - paragraful 4 subparagrafele b), c);
 - paragraful 5;
- * articolul 11 - Mijloace de comunicare:
 - paragraful 1 subparagrafele a) (iii), b) (ii), c) (ii), d), e) (i), g);
 - paragraful 2;
 - paragraful 3;
- * articolul 12 - Activități și facilități culturale:
 - paragraful 1;
 - paragraful 2;
 - paragraful 3;
- * articolul 13 - Viața economică și socială:
 - * paragraful 1 subparagrafele a), b);
- * articolul 14 - Schimburi transfrontaliere:
 - paragraful a);
 - paragraful b);
- h) limba slovacă:
 - * articolul 8 - Învățământ:
 - paragraful 1 subparagrafele a) (i), b) (i), c) (i), d) (iv), e) (ii), g), h), i);
 - paragraful 2;
 - * articolul 9 - Justiția:
 - paragraful 1 subparagrafele a) (ii), a) (iii), b) (ii), b) (iii), c) (ii), c) (iii), d);
 - paragraful 2 subparagraful a);
 - paragraful 3;
 - * articolul 10 - Autoritățile administrative și serviciile publice:
 - paragraful 1 subparagrafele a) (ii), a) (iii), a) (iv), a) (v);
 - paragraful 2 subparagrafele b), d), f), g);
 - paragraful 3 subparagrafele a), b);

- paragraful 4 subparagrafele b), c);
- paragraful 5;
- * articolul 11 - Mijloace de comunicare:
- paragraful 1 subparagrafele a) (iii), b) (ii), c) (ii), d), e) (i), g);
- paragraful 2;
- paragraful 3;
- * articolul 12 - Activități și facilități culturale:
- paragraful 1;
- paragraful 2;
- paragraful 3;
- * articolul 13 - Viața economică și socială:
- paragraful 1 subparagrafele a), b);
- * articolul 14 - Schimburi transfrontaliere:
- paragraful a);
- paragraful b);
- i) limba turcă:
- * articolul 8 - Învățământ:
- paragraful 1 subparagrafele a) (i), b) (i), c) (i), d) (iv), e) (ii), f) (iii), g), h), i);
- paragraful 2;
- * articolul 9 - Justiția:
- paragraful 1 subparagrafele a) (ii), a) (iii), b) (ii), b) (iii), c) (ii), c) (iii), d);
- paragraful 2 subparagraful a);
- paragraful 3;
- * articolul 10 - Autoritățile administrative și serviciile publice:
- paragraful 1 subparagrafele a) (ii), a) (iii), a) (iv), a) (v);
- paragraful 2 subparagrafele b), d), e), f), g);
- paragraful 3;
- paragraful 4 subparagrafele b), c);
- paragraful 5;
- * articolul 11 - Mijloace de comunicare:
- paragraful 1 subparagrafele a) (iii), b) (ii), c) (ii), d), e) (i), g);
- paragraful 2;
- paragraful 3;
- * articolul 12 - Activități și facilități culturale:
- paragraful 1;
- paragraful 2;
- paragraful 3;

- * articolul 13 - Viața economică și socială:
 - paragraful 1 subparagraful b);
- * articolul 14 - Schimburi transfrontaliere:
 - paragraful a);
 - paragraful b);
- j) limba ucraineană:
 - * articolul 8 - Învățământ:
 - paragraful 1 subparagrafele a) (i), b) (i), c) (i), d) (iv), e) (iii), f) (iii), g), h), i);
 - paragraful 2;
 - * articolul 9 - Justiția:
 - paragraful 1 subparagrafele a) (ii), a) (iii), b) (ii), b) (iii), c) (ii), c) (iii), d);
 - paragraful 2 subparagraful a);
 - paragraful 3;
 - * articolul 10 - Autoritățile administrative și serviciile publice:
 - paragraful 1 subparagrafele a) (ii), a) (iii), a) (iv), a) (v);
 - paragraful 2 subparagrafele b), d), e), f), g);
 - paragraful 3 subparagrafele a), b), c);
 - paragraful 4 subparagrafele b), c);
 - paragraful 5;
 - * articolul 11 - Mijloace de comunicare:
 - paragraful 1 subparagrafele a) (iii), b) (ii), c) (ii), d), e) (i), g);
 - paragraful 2;
 - paragraful 3;
 - * articolul 12 - Activități și facilități culturale:
 - paragraful 1;
 - paragraful 2;
 - paragraful 3;
- * articolul 13 - Viața economică și socială:
 - paragraful 1 subparagraful b);
- * articolul 14 - Schimburi transfrontaliere:
 - paragraful a);
 - paragraful b).

ART. 6

Prin sintagma număr considerat suficient, prevăzută la art. 8 paragraful 1 subparagraful a) (iii) din Cartă, se înțelege numărul minim de elevi necesar pentru înființarea unei clase sau grupe, în condițiile prevederilor art. 158 din Legea învățământului nr. 84/1995, republicată, cu modificările și completările ulterioare.

ART. 7

Prin sintagma zonă în cadrul căreia o limbă regională sau minoritară este folosită, prevăzută la art. 1 paragraful b) din Cartă, se înțelege unitățile administrativ-teritoriale în care o limbă regională sau minoritară este folosită de cel puțin 20% din numărul locuitorilor acelei unități administrativ-teritoriale.

ART. 8

Dispozițiile art. 9 din Cartă se vor aplica în concordanță cu prevederile art. 128 din Constituția României, republicată, precum și cu cele ale art. 14 din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, cu modificările și completările ulterioare.

ART. 9

Prevederile art. 10 din Cartă se vor aplica în concordanță cu prevederile Constituției României, republicată, cu cele ale Legii administrației publice locale nr. 215/2001, republicată, precum și cu cele ale Convenției-cadru pentru protecția minorităților naționale, încheiată la Strasbourg la 1 februarie 1995, ratificată de România prin Legea nr. 33/1995.

ART. 10

Dispozițiile art. 11 paragraful 1 subparagraful f) (i) din Cartă se vor aplica în concordanță cu prevederile Legii nr. 41/1994 privind organizarea și funcționarea Societății Române de Radiodifuziune și Societății Române de Televiziune, republicată, cu modificările ulterioare.

ART. 11

Ministerele și celelalte autorități ale administrației publice centrale și locale, după caz, vor lua măsurile necesare în vederea aplicării dispozițiilor prezentei legi.

Această lege a fost adoptată de Parlamentul României, cu respectarea prevederilor art. 75 și ale art. 76 alin. (2) din Constituția României, republicată.

PREȘEDINTELE CAMEREI DEPUTAȚILOR
BOGDAN OLTEANU

p. PREȘEDINTELE SENATULUI,
DORU IOAN TĂRĂCILĂ

București, 24 octombrie 2007.
Nr. 282.

CARTA EUROPEANĂ
a limbilor regionale sau minoritare*)

*) Traducere.

PREAMBUL

Statele membre ale Consiliului Europei, semnatare ale Cartei europene a limbilor regionale sau minoritare, denumită în continuare Carta,

considerând că scopul Consiliului Europei este realizarea unei uniuni mai strânse între membrii săi, îndeosebi pentru salvagardarea și promovarea idealurilor și principiilor care constituie patrimoniul lor comun,

considerând că protecția limbilor regionale sau minoritare istorice din Europa, dintre care unele riscă, în decursul timpului, să dispară, contribuie la menținerea și dezvoltarea tradițiilor și a bogăției culturale a Europei,

considerând că dreptul de a practica o limbă regională sau minoritară în viața privată și publică reprezintă un drept imprescriptibil, în conformitate cu principiile cuprinse în Pactul internațional relativ la drepturile civile și politice al Națiunilor Unite și în conformitate cu spiritul Convenției pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale a Consiliului Europei,

luând în considerare activitatea realizată în cadrul C.S.C.E. și în special Actul final de la Helsinki din 1975 și documentul reuniunii de la Copenhaga din 1990,

subliniind valoarea interculturalității și a plurilingvismului și considerând că protecția și încurajarea limbilor regionale sau minoritare nu trebuie să se facă în detrimentul limbilor oficiale și al necesității de a le însuși,

conștiente de faptul că protecția și promovarea limbilor regionale sau minoritare în diferite țări și regiuni ale Europei reprezintă o contribuție importantă la construirea unei Europe bazate pe principiile democrației și ale diversității culturale, în cadrul suveranității naționale și al integrității teritoriale,

ținând seama de condițiile specifice și de tradițiile istorice proprii diferitelor regiuni ale statelor Europei,
au convenit asupra celor ce urmează:

PARTEA I

Dispoziții generale

ART. 1

Definiții

În sensul prezentei Carte:

a) prin expresia limbi regionale sau minoritare se înțelege limbile:

(i) folosite în mod tradițional într-o anumită zonă a unui stat de către cetățenii acelui stat, care constituie un grup numeric inferior restului populației statului; și

(ii) diferite de limba (limbile) oficială (oficiale) a (ale) acelui stat;

Ea nu include nici dialectele limbii (limbilor) oficiale a (ale) statului, nici limbile migranților;

b) prin zonă în cadrul căreia o limbă regională sau minoritară este folosită se înțelege aria geografică în care această limbă reprezintă modul de exprimare al unui număr de persoane justificând adoptarea a diferite măsuri de protecție și de promovare prevăzute prin prezenta Cartă;

c) prin limbi nonteritoriale se înțelege limbile folosite de cetățenii unui stat care sunt diferite de limba (limbile) folosită (folosite) de restul populației statului, dar care, deși folosite în mod tradițional pe teritoriul statului, nu pot fi asociate cu o anumită arie geografică a acestuia.

ART. 2

Angajamente

1. Fiecare parte se angajează să aplice prevederile părții a II-a la ansamblul limbilor regionale sau minoritare folosite pe teritoriul său, care corespund definițiilor din art. 1.

2. În ceea ce privește orice limbă indicată în momentul ratificării, al acceptării sau al aprobării, în conformitate cu art. 3, fiecare parte se angajează să aplice un minimum de 35 de paragrafe sau alineate selecționate dintre prevederile părții a III-a a prezentei Carte, dintre care cel puțin 3 selecționate din fiecare din art. 8 și 12 și unul din fiecare din art. 9, 10, 11 și 13.

ART. 3

Modalități

1. Fiecare stat contractant trebuie să specifice în instrumentul său de ratificare, de acceptare ori de aprobare fiecare limbă regională sau minoritară ori fiecare limbă oficială mai puțin răspândită pe ansamblul sau pe o parte a teritoriului său, la care se aplică paragrafele selecționate în conformitate cu paragraful 2 al art. 2.

2. Orice parte poate, în orice moment ulterior, să notifice secretarului general că acceptă obligațiile decurgând din prevederile oricărui alt paragraf al Cartei care nu fusese specificat în instrumentul de ratificare, de acceptare sau de aprobare ori că va aplica paragraful 1 al prezentului articol altor limbi regionale sau minoritare ori altor limbi oficiale mai puțin răspândite pe ansamblul sau pe o parte a teritoriului său.

3. Angajamentele prevăzute în paragraful precedent vor fi considerate parte integrantă a ratificării, a acceptării sau a aprobării și vor avea aceleași efecte cu începere de la data notificării lor.

ART. 4

Regimuri de protecție existente

1. Nicio prevedere a prezentei Carte nu poate fi interpretată ca o limitare sau derogare de la drepturile garantate prin Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

2. Prevederile prezentei Carte nu aduc atingere prevederilor mai favorabile care reglementează situația limbilor regionale sau minoritare ori statutul juridic al persoanelor aparținând minorităților, existente deja într-un stat parte sau care sunt prevăzute de acordurile internaționale bilaterale ori multilaterale pertinente.

ART. 5

Obligații existente

Nicio prevedere a prezentei carte nu va putea fi interpretată ca implicând dreptul de a angaja o activitate sau de a realiza o acțiune ce contravine scopurilor Cartei Națiunilor Unite ori altor obligații de drept internațional, inclusiv principiului suveranității și integrității teritoriale a statelor.

ART. 6

Informare

Părțile se angajează să vegheze ca autoritățile, organizațiile și persoanele interesate să fie informate asupra drepturilor și obligațiilor stabilite prin prezenta Cartă.

PARTEA a II-a

Obiective și principii urmărite în conformitate cu paragraful 1 al art. 2

ART. 7

Obiective și principii

1. În ceea ce privește limbile regionale sau minoritare, în zonele în care aceste limbi sunt folosite și în funcție de situația fiecărei limbi, părțile își întemeiază politica, legislația și practica pe următoarele obiective și principii:

- a) recunoașterea limbilor regionale sau minoritare ca o expresie a bogăției culturale;
- b) respectarea ariei geografice a fiecărei limbi regionale sau minoritare, în așa fel încât diviziunile administrative existente ori noi să nu constituie un obstacol pentru promovarea respectivei limbi regionale sau minoritare;
- c) necesitatea unei acțiuni hotărâte pentru promovarea limbilor regionale sau minoritare în vederea salvagărdării lor;
- d) facilitarea și/sau încurajarea folosirii, oral ori în scris, a limbilor regionale sau minoritare, în viața publică ori în viața privată;
- e) menținerea și dezvoltarea relațiilor în domeniile prevăzute în prezenta Cartă, între grupurile folosind o limbă regională sau minoritară și alte grupuri ale aceluiași stat ce vorbesc o limbă practică într-o formă identică ori apropiată, precum și stabilirea de relații culturale cu alte grupuri din respectivul stat folosind limbi diferite;
- f) stabilirea de forme și mijloace adecvate de predare și studiere a limbilor regionale sau minoritare, la toate nivelele corespunzătoare;
- g) stabilirea de mijloace permițând celor ce nu vorbesc o limbă regională sau minoritară și care locuiesc într-o arie unde această limbă este folosită să o învețe, dacă doresc acest lucru;
- h) promovarea studiilor și a cercetărilor în domeniul limbilor regionale sau minoritare în universități ori instituții echivalente;
- i) promovarea unor forme corespunzătoare de schimburi transnaționale, în domeniile prevăzute de prezenta Cartă, pentru limbile regionale sau minoritare folosite într-o formă identică ori apropiată în două sau mai multe state.

2. Părțile se angajează să elimine, dacă nu au făcut-o deja, orice distincție, excludere, restricție sau preferință nejustificată referitoare la folosirea unei limbi regionale sau minoritare și având drept scop descurajarea sau punerea în pericol a menținerii ori dezvoltării acesteia. Adoptarea de măsuri speciale în favoarea limbilor regionale sau minoritare, destinate să promoveze egalitatea între vorbitorii acestor limbi și restul populației ori urmărind să țină seama de situațiile lor specifice, nu este considerată ca un act de discriminare față de vorbitorii limbilor mai răspândite.

3. Părțile se angajează să promoveze, prin măsuri corespunzătoare, înțelegerea reciprocă între toate grupurile lingvistice ale țării, îndeosebi acționând în așa fel încât respectul, înțelegerea și toleranța față de limbile regionale sau minoritare să figureze printre obiectivele educației și instituirii desfășurate în țară, și să încurajeze mijloacele de comunicare în masă să urmărească același obiectiv.

4. În determinarea politicii față de limbile regionale sau minoritare, părțile se angajează să ia în considerare necesitățile și dorințele exprimate de grupurile ce folosesc aceste limbi. Ele sunt încurajate să creeze, dacă este necesar, organe cu rol consultativ asupra tuturor chestiunilor legate de limbile regionale sau minoritare.

5. Părțile se angajează să aplice, *mutatis mutandis*, principiile enumerate în paragrafele 1-4 de mai sus la limbile nonteritoriale. Totuși, în cazul acestor limbi, natura și cuprinderea măsurilor ce urmează a fi luate pentru a da efect prezentei Carte vor fi determinate într-o manieră flexibilă, ținându-se seama de necesități și dorințe și respectându-se tradițiile și caracteristicile grupurilor care folosesc limbile respective.

PARTEA a III-a

Măsuri în favoarea folosirii limbilor regionale sau minoritare în viața publică, ce urmează a fi adoptate în conformitate cu angajamentele asumate în virtutea paragrafului 2 al art. 2

ART. 8

Învățământ

1. În materie de învățământ, părțile se angajează, în ceea ce privește zonele în care sunt folosite astfel de limbi, în funcție de

situația fiecăreia dintre aceste limbi și fără a aduce atingere limbii (limbilor) oficiale a (ale) statului:

a) (i) să prevadă desfășurarea unei educații preșcolare în limbile regionale sau minoritare respective; sau

(ii) să prevadă desfășurarea unei părți substanțiale a educației preșcolare în limbile regionale sau minoritare respective; sau

(iii) să aplice una dintre măsurile vizate la pct. (i) și (ii) de mai sus cel puțin elevilor ale căror familii o solicită și al căror număr este considerat suficient; sau

(iv) dacă autoritățile publice nu au competențe directe în domeniul educației preșcolare, să favorizeze și/sau să încurajeze aplicarea măsurilor vizate la pct. (i)-(iii) de mai sus;

b) (i) să prevadă desfășurarea unui învățământ primar în limbile regionale sau minoritare respective; sau

(ii) să prevadă desfășurarea unei părți substanțiale a învățământului primar în limbile regionale sau minoritare respective; sau

(iii) să prevadă, în cadrul învățământului primar, ca predarea limbilor regionale sau minoritare respective să facă parte integrantă din programa de învățământ; sau

(iv) să aplice una dintre măsurile vizate la pct. (i)-(iii) de mai sus cel puțin elevilor ale căror familii o solicită și al căror număr este considerat suficient;

c) (i) să prevadă desfășurarea unui învățământ secundar în limbile regionale sau minoritare respective; sau

(ii) să prevadă desfășurarea unei părți substanțiale a învățământului secundar în limbile regionale sau minoritare respective; sau

(iii) să prevadă, în cadrul învățământului secundar, predarea limbilor regionale sau minoritare ca parte integrantă a programei de învățământ; sau

(iv) să aplice una dintre măsurile vizate la pct. (i)-(iii) de mai sus cel puțin elevilor care o solicită sau, dacă este cazul, ale căror familii o solicită - în număr considerat suficient;

d) (i) să prevadă desfășurarea unui învățământ tehnic și vocațional în limbile regionale sau minoritare respective; sau

(ii) să prevadă desfășurarea unei părți substanțiale a învățământului tehnic și vocațional în limbile regionale sau minoritare respective; sau

- (iii) să prevadă, în cadrul educației tehnice și vocaționale, predarea limbilor regionale sau minoritare respective, ca parte integrantă a programei de învățământ; sau
- (iv) să aplice una dintre măsurile vizate la pct. (i)-(iii) de mai sus cel puțin elevilor care o solicită sau, dacă este cazul, ale căror familii o solicită - în număr considerat suficient;
- e) (i) să prevadă desfășurarea unui învățământ universitar și a altor forme de învățământ superior în limbile regionale sau minoritare; sau
- (ii) să prevadă studiul acestor limbi ca disciplină a învățământului universitar și superior; sau
- (iii) dacă, în temeiul rolului statului în raport cu instituțiile de învățământ superior, prevederile pct. (i) și (ii) nu pot fi aplicate, să încurajeze și/sau să autorizeze crearea unui învățământ superior în limbile regionale sau minoritare ori a unor modalități permițând studierea acestor limbi în universitate sau în alte instituții de învățământ superior;
- f) (i) să ia măsuri pentru organizarea de cursuri de educație pentru adulți sau de educație permanentă desfășurate în principal ori integral în limbile regionale sau minoritare; sau
- (ii) să propună aceste limbi ca discipline de educație pentru adulți și de educație permanentă; sau
- (iii) dacă autoritățile publice nu au competențe directe în domeniul educației adulților, să favorizeze și/sau să încurajeze predarea acestor limbi în cadrul educației pentru adulți ori al educației permanente;
- g) să ia măsuri pentru asigurarea predării istoriei și a culturii pe care limba regională sau minoritară le exprimă;
- h) să asigure pregătirea de bază și permanentă a cadrelor didactice necesare punerii în aplicare a acelor dintre paragrafele a)-g) acceptate de parte;
- i) să creeze unul sau mai multe organe de control însărcinate să urmărească măsurile adoptate și progresele realizate în direcția instituirii ori a dezvoltării predării limbilor regionale sau minoritare și să realizeze asupra acestor chestiuni rapoarte periodice care vor fi făcute publice.

2. În materie de învățământ și în ceea ce privește zonele, altele decât cele în care sunt folosite în mod tradițional limbile regionale sau minoritare, părțile se angajează să autorizeze, să încurajeze și să creeze, dacă numărul vorbitorilor unei limbi regionale sau minoritare o justifică, predarea în limba regională

sau minoritară ori predarea acestei limbi la nivele de învățământ corespunzătoare.

ART. 9

Justiția

1. Părțile se angajează, în ceea ce privește circumscripțiile autorităților judiciare în care numărul persoanelor folosind limbile regionale sau minoritare justifică măsurile specificate mai jos, în funcție de situația fiecăreia dintre aceste limbi și cu condiția ca utilizarea posibilităților oferite de prezentul paragraf să nu fie considerată de către judecător ca împiedicând buna administrare a justiției:

a) în cadrul procedurilor penale:

(i) să prevadă ca, la cererea uneia dintre părți, tribunalele să își desfășoare procedurile în limbile regionale sau minoritare; și/sau

(ii) să garanteze acuzatului dreptul de a se exprima în limba sa regională sau minoritară; și/sau

(iii) să prevadă ca cererile și probele, scrise ori orale, să nu fie considerate ca inadmisibile numai pe motivul că sunt formulate într-o limbă regională sau minoritară; și/sau

(iv) să administreze în aceste limbi regionale sau minoritare, la cerere, actele în legătură cu procedurile judiciare, dacă este necesar prin recurgerea la interpreți și traduceri care să nu implice cheltuieli suplimentare pentru cei interesați;

b) în cadrul procedurilor civile:

(i) să prevadă ca, la cererea unei părți, tribunalele să își desfășoare procedurile în limbile regionale sau minoritare; și/sau

(ii) să permită ca, atunci când o parte la un litigiu trebuie să compare personal în fața unui tribunal, aceasta să se exprime în limba sa regională sau minoritară, fără ca prin aceasta să se expună la cheltuieli suplimentare; și/sau

(iii) să permită administrarea de documente și probe în limbile regionale sau minoritare, dacă este necesar prin recurgerea la interpreți și traduceri;

c) în procedurile în fața jurisdicțiilor competente în materie administrativă:

(i) să prevadă ca jurisdicțiile la cererea unei părți să conducă procedura în una dintre limbile regionale sau minoritare;

(ii) să permită, în cazul în care o parte aflată în litigiu trebuie să compare în persoană în fața unui tribunal, să se exprime în

limba sa regională sau minoritară fără ca pentru aceasta să se expună la cheltuieli suplimentare;

(iii) să permită producerea de documente și de probe în limbile regionale sau minoritare; dacă este necesar, se va recurge la interpreți și traduceri;

d) să ia măsuri pentru a asigura aplicarea pct. (i)-(iii) ale paragrafelor b) și c) de mai sus și utilizarea eventuală de interpreți și traduceri, fără ca aceasta să atragă cheltuieli suplimentare pentru cei interesați.

2. Părțile se angajează:

a) să nu conteste validitatea actelor juridice întocmite în țară numai pe motivul că acestea sunt redactate într-o limbă regională sau minoritară; sau

b) să nu conteste validitatea, între părți, a actelor juridice întocmite în țară numai pe motivul că acestea sunt redactate într-o limbă regională sau minoritară și să prevadă că acestea pot fi invocate împotriva unor părți terțe interesate care nu folosesc respectivele limbi, cu condiția ca conținutul actului (actelor) să fie adus la cunoștință acestora de către persoanele care îl (le) invocă; sau

c) să nu conteste validitatea, între părți, a actelor juridice întocmite în țară numai pe motivul că sunt redactate într-o limbă regională sau minoritară.

3. Părțile se angajează să facă accesibile în limbile regionale sau minoritare textele legislative naționale cele mai importante și pe acelea care îi interesează în mod special pe cei care utilizează aceste limbi, dacă aceste texte nu sunt deja disponibile în alt fel.

ART. 10

Autoritățile administrative și serviciile publice

1. În circumscriptiile administrative ale statului locuite de un număr de vorbitori de limbi regionale sau minoritare, care justifică măsurile specificate mai jos, și în funcție de situația fiecărei limbi, părțile se angajează, în măsura în care este posibil:

a) (i) să vegheze ca autoritățile administrative să utilizeze limbile regionale sau minoritare; sau

(ii) să vegheze ca funcționarii autorităților administrative care asigură relația cu publicul să folosească limbile regionale sau minoritare în raporturile lor cu persoanele care li se adresează în aceste limbi; sau

(iii) să vegheze ca vorbitorii de limbi regionale sau minoritare să poată prezenta cereri orale ori scrise și să primească răspunsuri în aceste limbi; sau

(iv) să vegheze ca vorbitorii de limbi regionale sau minoritare să poată prezenta cereri orale ori scrise în aceste limbi;

(v) să vegheze ca vorbitorii de limbi regionale sau minoritare să poată prezenta ca valabil un document întocmit în aceste limbi;

b) să pună la dispoziție formulare și texte administrative de uz curent pentru populație în limbile regionale sau minoritare, ori în versiuni bilingve;

c) să permită autorităților administrative să întocmească documente într-o limbă regională sau minoritară.

2. În ceea ce privește autoritățile locale și regionale din zonele locuite de un număr de vorbitori de limbi regionale sau minoritare în care se justifică măsurile specificate mai jos, părțile se angajează să permită și/sau să încurajeze:

a) folosirea limbilor regionale sau minoritare în cadrul administrației regionale ori locale;

b) posibilitatea pentru vorbitorii de limbi regionale sau minoritare de a prezenta cereri orale ori scrise în aceste limbi;

c) publicarea de către autoritățile regionale a textelor oficiale și în limbile regionale sau minoritare;

d) publicarea de către autoritățile locale a textelor oficiale și în limbile regionale sau minoritare;

e) folosirea de către autoritățile regionale a limbilor regionale sau minoritare în dezbaterile din consiliile lor, fără a exclude totuși folosirea limbii (limbilor) oficiale a (ale) statului;

f) folosirea de către autoritățile locale a limbilor regionale sau minoritare în dezbaterile din consiliile lor, fără a exclude totuși folosirea limbii (limbilor) oficiale a (ale) statului;

g) folosirea sau adoptarea, dacă este cazul, alături de denumirea în limba (limbile) oficială (oficiale), a formelor tradiționale și corecte ale toponomiei în limbile regionale sau minoritare.

3. În ceea ce privește serviciile publice asigurate de către autoritățile administrative ori de către alte persoane care acționează în cadrul competenței acestora, părțile contractante se angajează, în zonele în care limbile regionale sau minoritare sunt folosite, în funcție de situația fiecărei limbi și în măsura în care acest lucru este posibil:

a) să vegheze ca limbile regionale sau minoritare să fie folosite în cadrul serviciilor publice; sau

b) să permită vorbitorilor de limbi regionale sau minoritare să formuleze cereri și să primească răspunsuri în aceste limbi; sau

c) să permită vorbitorilor de limbi regionale sau minoritare să formuleze cereri în aceste limbi.

4. În vederea aplicării dispozițiilor paragrafelor 1, 2 și 3 pe care le-au acceptat, părțile se angajează să ia una sau mai multe dintre măsurile ce urmează:

a) traducerea sau interpretarea eventual solicitată;

b) alegerea și, dacă este cazul, formarea unui număr suficient de funcționari și alți agenți publici;

c) satisfacerea, în măsura în care este posibil, a cererilor agenților publici care cunosc o limbă regională sau minoritară de a fi repartizați în zona în care această limbă este folosită.

5. Părțile se angajează să permită, la cererea celor interesați, folosirea sau adoptarea de patronime în limbile regionale sau minoritare.

ART. 11

Mijloace de comunicare

1. Părțile se angajează, pentru vorbitorii limbilor regionale sau minoritare, în zonele în care aceste limbi sunt folosite, în funcție de situația fiecărei limbi, în măsura în care autoritățile publice au, în mod direct ori indirect, competențe, atribuții sau un rol în acest domeniu, cu respectarea principiilor de independență și autonomie a mijloacelor de comunicare:

a) în măsura în care radioul și televiziunea au caracterul de servicii publice:

(i) să asigure crearea cel puțin a unei stații de radio și a unui canal de televiziune în limbile regionale sau minoritare; sau

(ii) să încurajeze și/sau să faciliteze crearea cel puțin a unei stații de radio și a unui canal de televiziune în limbile regionale sau minoritare; sau

(iii) să ia măsuri corespunzătoare pentru ca difuzorii să programeze emisiuni în limbile regionale sau minoritare;

b) (i) să încurajeze și/sau să faciliteze crearea cel puțin a unei stații de radio în limbile regionale sau minoritare; sau

(ii) să încurajeze și/sau să faciliteze emiterea de programe de radio în limbile regionale sau minoritare, în mod periodic;

c) (i) să încurajeze și/sau să faciliteze crearea cel puțin a unui canal de televiziune în limbile regionale sau minoritare; sau

- (ii) să încurajeze și/sau să faciliteze difuzarea de programe de televiziune în limbile regionale sau minoritare, în mod periodic;
- d) să încurajeze și/sau să faciliteze realizarea și difuzarea de producții audio și audiovizuale în limbile regionale sau minoritare;
- e) (i) să încurajeze și/sau să faciliteze crearea și/sau menținerea cel puțin a unui organ de presă în limbile regionale sau minoritare; sau
- (ii) să încurajeze și/sau să faciliteze publicarea de articole de presă în limbile regionale sau minoritare, în mod periodic;
- f) (i) să acopere costurile suplimentare ale mijloacelor de comunicare ce utilizează limbile regionale sau minoritare, atunci când legea prevede o asistență financiară, în general, pentru mijloacele de comunicare; sau
- (ii) să extindă măsurile existente de asistență financiară la producțiile audiovizuale în limbile regionale sau minoritare;
- g) să sprijine formarea jurnaliștilor și a personalului pentru mijloacele de comunicare ce utilizează limbile regionale sau minoritare.

2. Părțile se angajează să garanteze libertatea de recepție directă a emisiunilor de radio și de televiziune ale țărilor vecine, realizate într-o limbă folosită într-o formă identică ori apropiată de o limbă regională sau minoritară, și să nu se opună retransmiterii de emisiuni de radio și de televiziune din țările vecine, realizate într-o astfel de limbă. Ele se angajează în plus să vegheze ca nicio restricție a libertății de expresie și a liberei circulații a informației într-o limbă folosită într-o formă identică ori apropiată de o limbă regională sau minoritară să nu fie impusă presei scrise. Exercitarea libertăților menționate mai sus, atrăgând obligații și responsabilități, poate fi supusă anumitor formalități, condiții, restricții sau sancțiuni prevăzute de lege, care constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, în interesul securității naționale, al integrității teritoriale ori al siguranței publice, al apărării ordinii și al prevenirii crimei, al protecției sănătății sau a moralei, al protecției reputației ori a drepturilor altora, pentru împiedicarea divulgării informațiilor confidențiale sau pentru garantarea autorității și a imparțialității puterii judecătorești.

3. Părțile se angajează să vegheze ca interesele vorbitorilor limbilor regionale sau minoritare să fie reprezentate ori luate în considerare în cadrul structurilor eventual create, în conformitate

cu legea, având ca sarcină garantarea libertății și a pluralității mijloacelor de comunicare.

ART. 12

Activități și facilități culturale

1. În ceea ce privește activitățile și facilitățile culturale - în special biblioteci, videoteci, centre culturale, muzee, arhive, academii, teatre și cinematografe, precum și operele literare și producția cinematografică, folclorul, festivalurile, industria culturală, incluzând în special utilizarea de noi tehnologii -, părțile se angajează, în zonele în care aceste limbi sunt folosite și în măsura în care autoritățile publice au competențe, puteri sau rol în acest domeniu:

a) să încurajeze formele de exprimare și inițiativele specifice limbilor regionale sau minoritare și să favorizeze diferite mijloace de acces la operele produse în aceste limbi;

b) să favorizeze diferitele modalități de acces în alte limbi la operele produse în limbile regionale sau minoritare, sprijinind și dezvoltând activitățile de traducere, dublare, postsincronizare și subtitrare;

c) să favorizeze accesul în limbile regionale sau minoritare la operele produse în alte limbi, sprijinind și dezvoltând activitățile de traducere, dublare, postsincronizare și subtitrare;

d) să vegheze ca organismele însărcinate să întreprindă și să susțină diferite forme de activități culturale să integreze într-o măsură adecvată cunoașterea și folosirea limbilor și culturilor regionale sau minoritare în acțiunile a căror inițiativă o au ori pe care le sprijină;

e) să favorizeze punerea la dispoziția organismelor însărcinate să întreprindă sau să susțină activități culturale a unui personal cunoscător al limbii regionale sau minoritare, precum și al limbii (limbilor) restului populației;

f) să încurajeze participarea directă a reprezentanților limbilor regionale sau minoritare la demersurile de organizare a facilităților și de planificare a activităților culturale;

g) să încurajeze și/sau să faciliteze crearea unuia sau mai multor organisme însărcinate să colecteze, depoziteze și să prezinte ori să publice operele realizate în limbile regionale sau minoritare;

h) dacă este necesar, să creeze și/sau să promoveze și să finanțeze servicii de traducere și de cercetare terminologică, în vederea în special a menținerii și dezvoltării în fiecare limbă

regională sau minoritară a unei terminologii administrative, comerciale, economice, sociale, tehnologice ori juridice adecvate.

2. În ceea ce privește alte zone decât cele în care limbile regionale sau minoritare sunt în mod tradițional folosite, părțile se angajează să autorizeze, să încurajeze și/sau să prevadă, dacă numărul vorbitorilor unei limbi regionale sau minoritare justifică aceasta, activități ori facilități culturale adecvate, în conformitate cu paragraful precedent.

3. Părțile se angajează ca în politica lor culturală pe plan extern să acorde un loc corespunzător limbilor regionale sau minoritare și culturii pe care ele o exprimă.

ART. 13

Viața economică și socială

1. În ceea ce privește activitățile economice și sociale, părțile se angajează, pentru ansamblul țării:

a) să excludă din propria legislație orice dispoziție care interzice ori limitează în mod nejustificat folosirea limbilor regionale sau minoritare în documentele referitoare la viața economică ori socială și, mai ales, în contractele de muncă și în documentele tehnice, cum ar fi instrucțiunile de utilizare a produselor sau a echipamentelor tehnice;

b) să interzică introducerea în regulamentele interne ale întreprinderilor și în actele private a oricăror clauze ce exclud ori limitează folosirea limbilor regionale sau minoritare, cel puțin între vorbitorii aceleiași limbi;

c) să se opună practicilor ce tind să descurajeze folosirea limbilor regionale sau minoritare în cadrul activităților economice și sociale;

d) să faciliteze și/sau să încurajeze prin alte mijloace decât cele vizate în paragraful c) folosirea limbilor regionale sau minoritare.

2. În domeniul activităților economice și sociale, părțile se angajează, în măsura în care autoritățile publice sunt competente în zona în care limbile regionale sau minoritare sunt folosite și dacă acest lucru este posibil:

a) să definească, prin reglementările financiare și bancare, modalitățile ce permit, în condițiile compatibile cu uzanțele comerciale, folosirea limbilor regionale sau minoritare la redactarea ordinelor de plată (CEC, cambie etc.) ori a altor documente financiare sau, dacă este cazul, să vegheze la inițierea unui astfel de proces;

b) în sectoarele economice și sociale aflate direct sub controlul lor (sectorul public) să realizeze acțiuni destinate să încurajeze folosirea limbilor regionale sau minoritare;

c) să vegheze ca instituțiile sociale, cum ar fi spitalele, căminele de bătrâni, azilurile, să ofere posibilitatea de a primi și de a îngriji, în propria lor limbă, pe vorbitorii unei limbi regionale sau minoritare, care necesită îngrijiri din motive de sănătate, vârstă etc.;

d) să supravegheze, prin mijloace corespunzătoare, ca instrucțiunile de siguranță să fie înscrise și în limbile regionale sau minoritare;

e) să facă accesibile în limbile regionale sau minoritare informațiile furnizate de autoritățile competente, în ceea ce privește drepturile consumatorilor.

ART. 14

Schimburi transfrontaliere

Părțile se angajează:

a) să aplice acordurile bilaterale și multilaterale existente care le angajează față de statele în care aceeași limbă este folosită într-o formă identică ori apropiată sau, dacă este necesar, să depună toate eforturile pentru a încheia astfel de acorduri, de natură să favorizeze contractele între vorbitorii aceleiași limbi din statele respective, în domeniile culturii, învățământului, informației, formării profesionale și educației permanente;

b) în interesul limbilor regionale sau minoritare, să faciliteze și/sau să promoveze cooperarea transfrontalieră, mai ales între autoritățile regionale ori locale din zonele în care aceeași limbă este folosită într-o formă identică sau apropiată.

PARTEA a IV-a

Aplicarea Cartei

ART. 15

Rapoarte periodice

1. Părțile vor prezenta periodic secretarului general al Consiliului Europei, într-o formă ce urmează a fi stabilită de Comitetul Miniștrilor, un raport asupra politicii urmărite, în conformitate cu partea a II-a a prezentei Carte, și asupra măsurilor luate pentru aplicarea dispozițiilor părții a III-a pe care le-au acceptat. Primul raport trebuie să fie prezentat în anul imediat următor intrării în vigoare a Cartei pentru partea

respectivă, iar celelalte rapoarte, la intervale de 3 ani după primul raport.

2. Părțile vor face publice rapoartele.

ART. 16

Examinarea rapoartelor

1. Rapoartele prezentate secretarului general al Consiliului Europei în aplicarea art. 15 vor fi examinate de un comitet de experți constituit în conformitate cu art. 17.

2. Organismele sau asociațiile legal constituite în una dintre părți vor putea să atragă atenția Comitetului de experți asupra problemelor referitoare la angajamentele asumate de această parte în conformitate cu partea a III-a din prezenta Cartă. După consultarea părții interesate, Comitetul de experți va putea să țină seama de aceste informații în pregătirea raportului menționat în paragraful 3 al prezentului articol. În plus, aceste organisme sau asociații vor putea să prezinte declarații privind politica urmărită de către o parte, în conformitate cu partea a II-a.

3. Pe baza rapoartelor menționate în paragraful 1 și a informațiilor menționate în paragraful 2, Comitetul de experți va pregăti un raport care va fi supus atenției Comitetului Miniștrilor. Acest raport va fi însoțit de observațiile pe care părțile au fost invitate să le formuleze și poate fi făcut public de către Comitetul Miniștrilor.

4. Raportul menționat în paragraful 3 va conține în special propunerile Comitetului de experți al Comitetului Miniștrilor în vederea pregătirii, dacă este cazul, a oricărei recomandări a acestuia către una sau mai multe părți.

5. Secretarul general al Consiliului Europei va face un raport bianual detaliat asupra aplicării Cartei către Adunarea Parlamentară.

ART. 17

Comitetul de experți

1. Comitetul de experți va fi compus dintr-un membru pentru fiecare parte, desemnat de către Comitetul Miniștrilor de pe o listă de persoane de cea mai înaltă integritate, recunoscute pentru competența lor în domeniul tratat de Cartă, care vor fi propuse de partea respectivă.

2. Membrii Comitetului de experți vor fi numiți pentru o perioadă de 6 ani și mandatul lor va putea fi reînnoit. Dacă un membru nu își poate îndeplini mandatul, el va fi înlocuit, în

conformitate cu procedura prevăzută în paragraful 1, iar membrul numit în locul său va duce la bun sfârșit mandatul predecesorului său.

3. Comitetul de experți va adopta regulamentul său interior. Secretariatul său va fi asigurat de către secretarul general al Consiliului Europei.

PARTEA a V-a Dispoziții finale

ART. 18

1. Prezenta Cartă este deschisă spre semnare statelor membre ale Consiliului Europei. Ea va fi supusă ratificării, acceptării sau aprobării.

2. Instrumentele de ratificare, de acceptare sau de aprobare vor fi depuse la secretarul general al Consiliului Europei.

ART. 19

1. Prezenta Cartă va intra în vigoare în prima zi a lunii care urmează expirării unei perioade de 3 luni de la data la care 5 state membre ale Consiliului Europei își vor fi exprimat consimțământul de a fi legate prin Cartă, în conformitate cu dispozițiile art. 18.

2. Pentru orice stat membru care își va exprima ulterior consimțământul de a fi legat prin Cartă, aceasta va intra în vigoare în prima zi a lunii care urmează expirării unei perioade de 3 luni de la data depunerii instrumentului de ratificare, de acceptare sau de aprobare.

ART. 20

1. După intrarea în vigoare a prezentei Carte, Comitetul Miniștrilor al Consiliului Europei va putea invita orice stat membru al Consiliului Europei să adere la Cartă.

2. Pentru orice stat care aderă, Carta va intra în vigoare în prima zi a lunii care urmează expirării unei perioade de 3 luni de la data depunerii instrumentului de aderare la secretarul general al Consiliului Europei.

ART. 21

1. Orice stat poate, în momentul semnării sau al depunerii instrumentului său de ratificare, de acceptare, de aprobare ori de aderare, să formuleze una sau mai multe rezerve la paragrafele 2-5 ale art. 7. Nicio altă rezervă nu este admisă.

2. Orice stat contractant care a formulat o rezervă în temeiul paragrafului precedent poate să o retragă în totalitate sau în parte, adresând o notificare secretarului general al Consiliului Europei. Retragerea va produce efect la data primirii notificării de către secretarul general.

ART. 22

1. Orice parte poate în orice moment să denunțe prezenta Cartă, adresând o notificare secretarului general al Consiliului Europei.

2. Denunțarea va produce efect în prima zi a lunii care urmează expirării unei perioade de 6 luni de la data primirii notificării de către secretarul general.

ART. 23

Secretarul General al Consiliului Europei va notifica statelor membre ale Consiliului și oricărui stat care va adera la prezenta cartă:

- a) orice semnare;
- b) depunerea oricărui instrument de ratificare, de acceptare, de aprobare sau de aderare;
- c) orice intrare în vigoare a prezentei carte, în conformitate cu art. 19 și 20;
- d) orice notificare primită, în conformitate cu art. 3 paragraful 2;
- e) orice alt act, notificare sau comunicare având legătură cu prezenta Cartă.

În considerarea celor de mai sus, subsemnații, având depline puteri în acest scop, au semnat prezenta Cartă.

Încheiată la Strasbourg la 5 noiembrie 1992, în limbile franceză și engleză, ambele texte fiind egal autentice, într-un singur exemplar care va fi depus în arhivele Consiliului Europei. Secretarul general va transmite copie certificată fiecăruia dintre statele membre ale Consiliului Europei și oricărui stat invitat să adere la prezenta Cartă.
